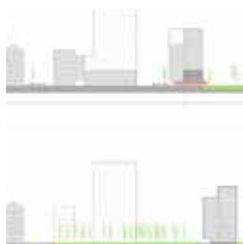
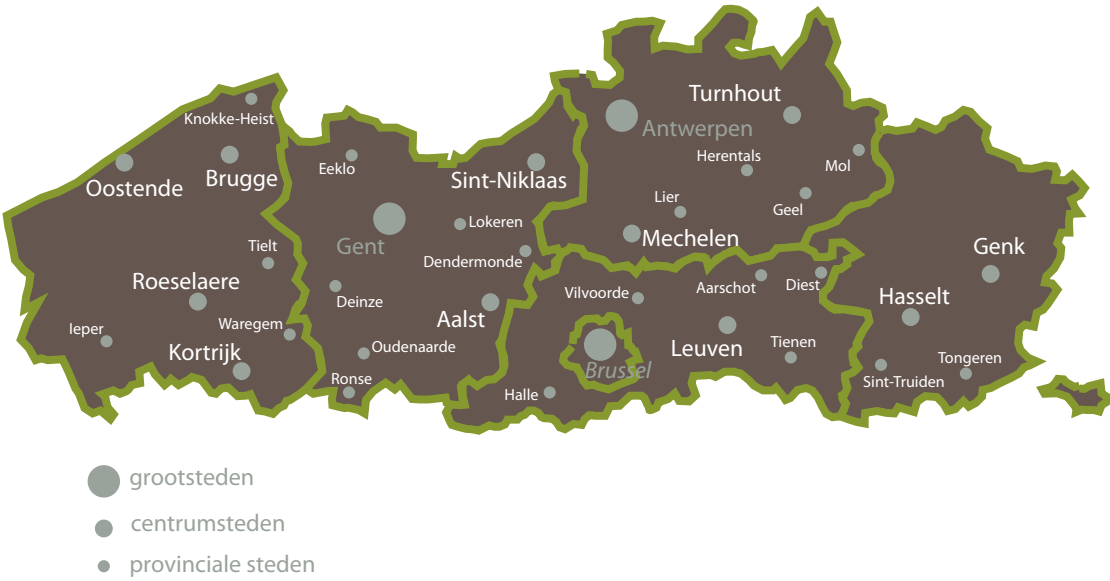

Een **kijk** op het **Vlaamse stedenbeleid**

Het Vlaamse stedenbeleid in kaart

Inleiding

De stad fascineert. Steden zijn boeiende plaatsen in onze samenleving waar veel gebeurt, ideeën en trends ontstaan, beslissingen worden genomen en mensen elkaar ontmoeten. Er is uitwisseling tussen ondernemingen, kennisinstellingen en culturele actoren. Er ontstaan nieuwe woonvormen, het samenleven van verschillende culturen zorgt voor een nieuwe dynamiek en couleur locale. Door de beperkte ruimte gaan steden creatief om met groen en speel- en jeugdruimte. Door nieuwe participatievormen kunnen bewoners de stad mee vormgeven. Het veiligheidsgevoel van stedelingen is hoger dan van niet-stedelingen.

Tegelijkertijd stellen we vast dat in de stad de woningkwaliteit vaak nog ondermaats is terwijl de woningprijzen er de laatste jaren feller zijn gestegen dan buiten de steden. Het samenleven van bevolkingsgroepen (jong en oud, autochtoon en allochtoon, rijk en arm) verloopt soms gespannen. Een grote tewerkstelling en hogere werkloosheid komen er samen voor. De wachtlijsten voor kinderopvang en basisonderwijs plaatsen de steden voor nieuwe uitdagingen. De veiligheidsproblematiek is er scherper.

Het is belangrijk dat de overheid op die uitdagingen en dualiteiten een antwoord biedt. Stadsbesturen investeren fors in de verfraaiing van de stadscentra en buurten. Tegelijk zetten ze sterk in op de modernisering en professionalisering van hun administratie.

Ook de Vlaamse overheid neemt haar rol op. Ze gaat voluit voor haar steden. Het Vlaamse stedenbeleid focust zich daarbij op de kracht van de stad als motor van maatschappelijke, economische en culturele vernieuwing, zonder de kwetsbaarheid van de stad uit het oog te verliezen. Centraal staat het fragiele evenwicht tussen de woon- en centrumfunctie van de stad. Dat evenwicht versterken ten voordele van de bewoners is cruciaal.

Met haar stedenbeleid wil de Vlaamse overheid steden verder stimuleren en ondersteunen om zich te ontplooiën tot duurzame en creatieve steden. De stad moet zich kunnen ontpoppen tot een aantrekkelijke en betaalbare plaats om te wonen met een evenwichtige sociale en demografische mix en een sterk sociaal weefsel. Daarnaast moet de stad voor haar inwoners en haar bezoekers voorzien in een interessant aanbod van cultuur, onderwijs, verzorging, mobiliteit, winkels en arbeid.

Het Vlaamse stedenbeleid richt zich op de twee grootsteden Antwerpen en Gent, de elf regionale steden Aalst, Brugge, Hasselt, Genk, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout, en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor Brussel. De grootsteden en regionale steden worden samen ook de centrumsteden genoemd. Daarnaast zijn er 21 provinciale steden die gebruik kunnen maken van projectsubsidies voor stadsvernieuwingsprojecten.

Stedenfonds

Met het Stedenfonds zorgt de Vlaamse overheid voor structurele financiering van de dertien centrumsteden Aalst, Antwerpen, Brugge, Hasselt, Genk, Gent, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) voor Brussel. Het totale budget van het Stedenfonds bedraagt in 2010 127.769.000 euro.

De middelen van het Stedenfonds zijn bestemd voor de verhoging van de leefbaarheid op stads- en wijkniveau, het tegengaan van dualiteit, en de verhoging van de democratische bestuurskracht in de stad.

De Vlaamse overheid sluit met elke centrumstad een meerjarig convenant af. Daarin staat waarvoor de stad de middelen van het Stedenfonds zal aanwenden en wat ze wil realiseren. De Vlaamse overheid ziet het als haar taak om de stad zo veel mogelijk te ondersteunen in haar beleidskeuzes. De Vlaamse overheid doet dat met respect voor de autonomie van de steden en het principe van subsidiariteit.

In de huidige convenanten, die lopen van 2008 tot 2013, schuiven maar liefst elf van de dertien centrumsteden en ook de VGC voor Brussel, het aantrekken van sociaal en economisch sterkere gezinnen met kinderen naar voren. Daarnaast keren ook 'wonen', 'stadsvernieuwing', 'tewerkstelling', 'opleiding' en 'welzijn' vaak terug als prioritaire aandachtspunten.

Halfweg de looptijd van de convenanten is een visitatie Stedenfonds gepland. Dat is een leer- en uitwisselingsmoment tussen steden. Politici en ambtenaren van andere steden gaan samen met experts van kennisinstellingen de impact na van de gemaakte keuzes op de maatschappelijke ontwikkelingen in de stad. Evolueren de maatschappelijke evoluties in de gewenste richting? Dragen de gemaakte keuzes daartoe bij? Stoten de steden op bepaalde grenzen? Dit soort vragen staat bij de visitatie Stedenfonds centraal. De steden gaan met elkaar in debat en stofferen toekomstige keuzes over het stedelijk beleid, in het bijzonder voor het Stedenfonds.

Stadsmonitor

Een stadsvisie vraagt strategische keuzes. Strategische keuzes vereisen kennis van de stad.

Om de dertien Vlaamse centrumsteden te helpen gegronde beleidskeuzes te maken en om hen voeding te geven voor het strategische debat, werd de Stadsmonitor in samenwerking met de steden ontwikkeld. Daarin zijn 190 indicatoren opgenomen die de leefbaarheid van de steden in kaart brengen en aangeven hoe duurzaam hun ontwikkeling is. De Stadsmonitor wil daarbij antwoord bieden op allerlei vragen over wat leeft in de stad, de mening van haar inwoners en hoe een stad zich ontwikkelt. Zijn inwoners tevreden over hun stad? Hoe zit het met de schoolse vertraging in de steden? Waar neemt het aandeel langdurig werklozen af? Hoe verplaatsen inwoners zich in hun vrije tijd? Zijn er voldoende sociale woningen?

In het voorjaar van 2009 werd de derde editie van de Stadsmonitor gepubliceerd. Die is gebaseerd op gegevens over 2008. De volgende publicatie is gepland voor eind 2011 waarbij gegevens uit 2010 worden verwerkt.

Begin 2010 verscheen de publicatie 'De stad maakt het verschil', een bundeling van analyses op de Stadsmonitor 2008. Naast een beschrijving van evoluties groeide immers de vraag naar verklaringen van de vastgestelde ontwikkelingen. Vanuit diverse invalshoeken en thematieken wordt nagegaan in welke mate de stad ertoe doet. Worden opvattingen, houdingen en gedragingen (mee) bepaald door de ruimtelijke omgeving? Maakt het uit of je op het platteland of in de stad woont? Kunnen we wel spreken van 'de stad'. Zijn er niet grote verschillen tussen de steden onderling? Deze publicatie is te verkrijgen via de website van de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Stadsvernieuwing

De Vlaamse Regering verleent steden projectsubsidies voor innoverende stadsvernieuwingprojecten. De projecten moeten aan twee voorwaarden voldoen:

- ze moeten een hefboomfunctie hebben in een buurt, wijk of stadsdeel en voor een nieuwe dynamiek kunnen zorgen
- ze moeten gerealiseerd worden in samenwerking met een of meer private partners. De minimale privé-inbreng bedraagt 30%.

De volgende steden kunnen een stadsvernieuwingproject indienen:

- de grootsteden: Antwerpen en Gent
- de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor Brussel.
- de regionale steden Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout
- de provinciale steden: Aarschot, Deinze, Dendermonde, Diest, Eeklo, Geel, Halle, Herentals, Ieper, Knokke-Heist, Lier, Lokeren, Mol, Oudenaarde, Ronse, Sint-Truiden, Tielt, Tienen, Tongeren, Vilvoorde en Waregem.

De stadsvernieuwingprojecten komen tot stand in samenspraak met de buurtbewoners en het lokale middenveld. Ze vervullen een grote hefboomfunctie voor stad en wijk en geven een impuls aan stedelijke vernieuwing. Ze bieden mogelijkheden om stadskwalen aan te pakken en de leefbaarheid van de stad en de kwaliteit van de stedelijke ruimte te verhogen. Daarbij is aandacht voor een kindvriendelijke inrichting van de publieke ruimte en voor ecologisch en duurzaam wonen heel belangrijk. De steden zien stadsontwikkelingsprojecten niet alleen als een instrument om verloederde stadsdelen weer gezond te maken en een nieuwe bestemming te geven, maar ook als middel om jonge gezinnen met kinderen aan te trekken en om een gezonde sociale mix te realiseren.

Naast projectsubsidies verleent de Vlaamse overheid ook conceptsubsidies. Conceptsubsidies moeten de kwaliteit van de stadsvernieuwingprojecten verhogen. De subsidies worden gebruikt voor de deskundige begeleiding van een stad bij de ontwikkeling van een innoverende projectvisie, een stevige projectbasis en de opbouw van planningsdeskundigheid. In veel gevallen vormt de conceptsubsidie de eerste stap in de realisatie van een sterk stadsproject.

Aarschot op sporen!

De stationsomgeving van Aarschot wordt door de Aarschottenaars ervaren als een desolate, weinig attractieve plek. De spoorweg vormt een barrière tussen de binnenstad met zijn woon- en handelfunctie aan de ene kant en het industriegebied Nieuwland en het park Elzenhof aan de andere kant. Met het stadsvernieuwingproject 'Aarschot op sporen!' wil de stad van de stationsomgeving een overgangszone maken die net die twee werelden verbindt. De stad doet dat door drie verbindingen toe te voegen: een voetgangersbrug over het spoor, een onderdoorgang onder het spoor en een passage onder de Demerbrug. De nieuwe verbindingen zullen de omgeving omvormen tot een scharnierplek tussen de stadskern, het station, de bedrijvzone en het parkgebied. Langs de kant van de bedrijvzone wordt ook een "parkeerpark" aangelegd dat niet alleen als pendelparking zal dienen maar zal gebruikt worden voor evenementen. Verder wordt het Kapitein Gilsonplein heraangelegd en krijgt de industriezone een nieuw bedrijfsgebouw. Het gehele project komt tot stand in samenwerking met de NMBS en private ontwikkelaars.

Bij de start van het project werd ook werk gemaakt van informatie en participatie van belanghebbenden. Buurtbewoners, lokale handelaren, maatschappelijke groepen, ondernemers en treinreizigers werden geïnformeerd via de pers en informatievergaderingen. De inspraak van die groepen werd op een laagdrempelige manier georganiseerd: geïnteresseerde Aarschottenaars konden deelnemen aan wandelingen in het gebied dat wordt heraangelegd. De wandelingen werden gegidst door medewerkers van het project. Opmerkingen en suggesties die de deelnemers gaven, werden door een andere medewerker zorgvuldig genoteerd.

De Vlaamse overheid heeft de stad Aarschot voor het stadsvernieuwingproject 'Aarschot op sporen!' een projectsubsidie toegekend van 2 miljoen euro.

Stadscontracten

De realisatie van stadsprojecten is vaak complex. Ze hebben immers betrekking op verschillende beleidsdomeinen tegelijk: openbare werken, mobiliteit, ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed.

De realisatie van complexe stadsprojecten vraagt daarom een integraal beleid van de Vlaamse overheid. Daarom heeft de Vlaamse Regering met elk van de dertien centrumsteden een stadscontract gesloten. Het stadscontract bundelt alle financiële en administratieve ondersteuning van verschillende Vlaamse beleidsdomeinen aan de stad en stemt ze op elkaar af. Het stadscontract biedt daarmee ook een totaal overzicht op de duurzame ontwikkeling van de stad.

De stadscontracten bevatten een engagement van zowel de Vlaamse Regering als de stad, met respect voor de ontwikkelde stadsvisie. Elk stadscontract bestaat uit twee delen: een algemeen gedeelte dat identiek is voor alle dertien steden en een stadsspecifiek gedeelte. Als algemeen voorstel hebben de steden samen voor het thema 'wonen in de stad' gekozen. In de stadscontracten werden ook zestien stadsspecifieke projecten opgenomen. Die projecten werden door de steden zelf voorgesteld. De stadsspecifieke projecten richten zich op de ontwikkeling en ontsluiting van nieuwe of te vernieuwen stadsdelen en hebben vooral betrekking op de beleidsdomeinen openbare werken, mobiliteit, ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed.

Participatie

Een stad is er voor haar inwoners en haar gebruikers. Het is daarom belangrijk dat de burgers van de stad, de bedrijfsweld, de middenstand en het middenveld betrokken worden bij het beleid en de ontwikkeling van de stad. Ze moeten inspraak kunnen hebben bij de ontwikkeling van stadsvisies, programma's en projecten en bij het wijkbeheer.

Om lokale besturen te versterken op het vlak van participatief bestuur, heeft in 2007 een Werkgroep Participatie in opdracht van de Vlaamse overheid een beleidskader over participatie opgemaakt. De aanbevelingen van de werkgroep werden gebundeld in het rapport 'Burgerparticipatie in Vlaamse steden. Naar een innoverend participatiebeleid'. Het Kenniscentrum Vlaamse steden heeft de opdracht om, op basis van dat rapport, de steden te stimuleren de participatie en inspraak van inwoners en gebruikers te verhogen.

'De kaaien worden weer van ons!'

'De kaaien worden weer van ons!' is een uitgebreid communicatie- en participatietraject naar aanleiding van de heraanleg van de Scheldekaaien in Antwerpen. De bewoners en het middenveld gaven de aanzet van het traject door via een internetenquête mee te praten over de heraanleg van de Scheldekaaien. De stad Antwerpen heeft die vraag om informatie en inspraak ernstig genomen. Onder regie van het Auto-noom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen werden verschillende participatiemethodes ontwikkeld: gesprekstafels, expo's, vakateliers, vragenpanels, culturele programma's, publicaties, affiches, advertenties, canvassen, flyers, spots. Dat resulteerde in een stedelijk standpunt waarin de resultaten uit het communicatie- en participatietraject zijn opgenomen. De resultaten werden nadien bezorgd aan de ontwerpers van het masterplan tot herinrichting van de Scheldekaaien.

Thuis in de Stadprijs

De Vlaamse minister die bevoegd is voor het stedenbeleid, reikt jaarlijks de Thuis in de Stadprijs uit. Daarmee wil de Vlaamse overheid steden bekronen voor innovatieve realisaties, de innovatie op vlak van stedelijkheid stimuleren door geslaagde stadsvernieuwingsprojecten onder de aandacht te brengen en goede voorbeelden verzamelen om het stedenbeleid te stofferen en te inspireren.

De Thuis in de Stadprijs bestaat uit drie categorieën:

- een geïntegreerd infrastructureel project
- een innovatief project
- een bewoners-, buurt- of wijkinitiatief.

In 2009 werd de Thuis in de Stadprijs als volgt ingevuld:

- **Categorie 1:** 'een fysiek ruimtelijk project waarbij meerdere aspecten van stedelijkheid aan bod komen'. De prijs van 125.000 euro werd toegekend aan de stad Antwerpen voor Park Spoor Noord.
- **Categorie 2:** 'een innovatief project voor een milieuvriendelijke stad met focus op het terugdringen van luchtverontreiniging of geluidshinder'. De prijs werd niet toegekend.
- **Categorie 3:** 'innovatieve bewoners-, buurt- en wijkinitiatieven die door de stad (h)erkend en gestimuleerd worden'. De prijs werd toegekend aan het project Global Fiësta, ingediend door de stad Mechelen en aan het project 'De kaaien worden weer van ons!', een communicatie- en participatietraject naar aanleiding van de heraanleg van de Scheldekaaien, ingediend door de stad Antwerpen. Beide projecten ontvingen daarvoor een bedrag van 12.500 euro.

Werken in partnerschap

Samenwerking met de steden

Het Vlaamse stedenbeleid ondersteunt steden in hun ontplooiing en duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat de Vlaamse overheid de steden zo veel mogelijk wil ondersteunen in de keuzes die ze maken. De Vlaamse overheid beschouwt daarom de steden en het Kenniscentrum Vlaamse Steden (het kenniscentrum voor de dertien centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie) als volwaardige partners.

Een integraal beleid op Vlaams niveau

De Vlaamse overheid ondersteunt en financiert de steden vanuit verschillende beleidsdomeinen. Om de steden een klantgerichte dienstverlening te bieden, is afstemming tussen de beleidsdomeinen noodzakelijk. Het Vlaamse stedenbeleid wil daarom de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen bevorderen en streeft een horizontale werking voor stadsprojecten na. Een eerste aanzet tot een meer integraal beleid zijn de stadscontracten die met de dertien centrumsteden werden gesloten.

Samenwerking met en rond Europa

Het belang van Europa voor steden wordt alsmaar groter. Europese steden kunnen bijvoorbeeld een beroep doen op een groot aanbod aan projectsubsidies. De Europese context biedt de Vlaamse steden ook de mogelijkheid tot samenwerking en netwerking met andere Europese steden. De Vlaamse overheid en het Kenniscentrum Vlaamse Steden ondersteunen de Vlaamse steden, zodat ze optimaal van die mogelijkheden gebruik kunnen maken.

Publicaties

- Witboek 'De eeuw van de stad. Over stadsrepublieken en raster-steden', 2003 (ook beschikbaar in het Engels en het Frans)
- Inzet, opzet, voorzet. Stadsprojecten in Vlaanderen
- Stadsklassen, draaiboek ontwikkeling stadsklassen
- De wijk in de stad (in samenwerking met het Kenniscentrum Vlaamse Steden)
- Stadsmonitor 2008. Een monitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden
- De stad maakt het verschil. Analyses op de Stadsmonitor 2008
- Burgerparticipatie in Vlaamse Steden. Naar een innoverend participatiebeleid
- Stadsvernieuwingsprojecten in Vlaanderen. Ontwerpend onderzoek en capacity building (ook beschikbaar in het Engels)

Colofon

Deze brochure en meer informatie vindt u op de website www.thuisindestad.be.

Depotnummer: D/2010/3241/160

Verantwoordelijke uitgever

Guido Decoster, administrateur-generaal
Agentschap voor Binnenlands Bestuur
Boudewijnlaan 30
1000 Brussel

Grafische vormgeving en opmaak

Agentschap voor Binnenlands Bestuur
Sylvie Van de Waeter

Druk en afwerking

Vlaamse overheid
Digitale Drukkerij

Contactgegevens

Het team Stedenbeleid maakt deel uit van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, afdeling Beleid Binnenland, Steden en Inburgering. Het Agentschap ressorteert onder het beleidsdomein Bestuurszaken.

Team Stedenbeleid
Boudewijngebouw 30 bus 70
1000 Brussel
Tel. 02 553 40 38
E-mail: info@thuisindestad.be

www.thuisindestad.be